

U

(Tot el text de la lletra U ha estat redactat per J. Gulsoy)

U, V. *un*

Ua, interjecció, per a incitar o animar una persona o un animal, usual a Mall. segons *AlcM* que cita un ex. de les *Rondaies* de Mn. AMAlcover; de creació expressiva.

Uai [*uái*], exclamació de sorpresa, oïda per JCor. al Mascà, a les muntanyes dels Ports de Tortosa (1928); més detalls s. v. *GUAI* (IV, 687a53ss.).

Uaix, *uaixar*, pronún. dial. de *guaix*, *guaixar* (Gandia, Pego, Sanct), *AlcM*; *GUAIXAR*.

Uaixque, interj., variant d'*OIXQUE*, usual a València (Escrig-Llombart, MGadea, *AlcM*).

Uada, pronún. dial. de *guatlla* (Xàtiva, Elx), *ualla* (Gandia, Pego, Sanct, Benidorm): *AlcM*.

Uasta, V. *guasta* (*GASTAR* IV, 415b19ss.) *Uastre*, V. *ullastre* (*OLIVA*) *Ubac*, *ubaga*, *ubagós*, V. *obac*

Ubarda, com a variant dial. d'*ALBARDÀ* es dóna a Emp. i Men. (*AlcM*); *ubardà*, variant d'*albardà* a Eiv. ²⁰ (*PzCabr.*, que escriu *uberdà*).

Ubernal 'fecund, productiu, beneficiós (espiritualment)', usat per StVicentF: «lo primer dinar és de penitència sacramental, e és *ubernall* --- que, jaysesia que aquestes viandes que s donen --- amargues al cors, mas a la ànima són dolces --- e a tal dinar [són apellats] --- per a remissió de peccats --- per a creximent de glòria» (*Sermons* IV, 218.1ss.); format de *uber* 'mameixa', 'fecunditat' o de *uber* 'abundant, fèrtil, fecund', potser per la influència de quasi sinònims *vernalis* o *maternalis*.

Uberós, *ubèrrim*, V. *exuberant* *Ubert*, V. *obert* (*OBRIR*)

Übia, usual segons *AlcM* a la Vall de Barravés i Senterada com a variant de *llúpia* 'tumor indolent' (*LLOP* V, 260a39ss.).

Ubiquesta, V. *ubiquitat*

UBIQUITAT, pres del llatí escolàstic *ubiquitas*, *-atis*, 'situació, el fet d'estar pertot' (format artificialment amb *ubique* 'pertot'). □ 1.ª doc.: Lab. 1888; *Dfa*.

⁵ Són altres derivats d'*ubique* i d'*ubiquitas*, *-atis*: *ubiquista* i *ubiquitari* [Lab. 1888; *Dfa*].¹ Més dades sobre aquesta família en el *DECH* II, 516b60ss., 517a26ss.

¹ Belv. 1805, inclou *ubicació*, i Lab. 1840, *ubicar-se*, Lab. 1888, *ubiquo*, *-iquia*; *AlcM* s. v. *ubic*, *-iqua*, i *ubicar*, cita alguns exemples dels autors moderns.

Ubiqüitari, V. *ubiquitat*

¹⁵ **UBLA**: *AlcM* cita aquest mot pallarès del folklorista Violant i Simorra (Flamicell), «Excrement d'ovella que treien de les *upbles* del bestiar», i de Virós (Vall Ferrera), «Aquells xicots que eren companys seus quan anaven a jugar per les *ubles* i els pellers», i li assigna el significat de 'departament tapat de teulada dins el qual tenen les ovelles i els anyells en temps d'hivern'; l'anota en la forma de *úbbla* o *upla* a Senterada. Mot d'origen obscur; cf. basc *o(b)e* 'jaç, lloc de jeure' i d'altra banda indoeur. Óur. 'ovella' comú a totes les branques de la família (*IEW*, 784); a la vista de *SOLL* f. 'cort de porcs' < pre-romà *SU-TLE* (de l'indoeur. *SU* 'porc') es podria imaginar un *OU-TLE*, i encara que arribar des d'aquí a un **OUBLE* fóra concebible (*TL* > *CL* > *GL*?, o per un encreuament amb basc *OBEP*?), cal reconèixer que tot això és molt hipotètic i fóra temerari proposar res en ferm sense una documentació més completa. En tot cas cal descartar el ll. *OVÏLE* 'corral d'ovelles' per 1) la impossibilitat del canvi de lloc d'accent, 2) per la ú.

³⁵ *Ubric*, *-aga*, *ubriagador*, *ubriagar*, *ubriaguesa*, són pronúncia a la italiana d'*embriac*, *-aga*, *embriagar* etc.; ja registrats en el Lab. 1888, foren emprats per alguns escriptors, NOLLER, Massó i Torrents, Victor Català etc. (*AlcM* s. v.). Formes confusiónaires, excloses amb gran raó pel *Dfa*. *Ucar*, *ucarella* 'molts ahucs o